

KOSOVELOV ROKOPISNI PREVOD ANDERSENOVIH PRAVLJIC

Milena Mileva Blažič

Pedagoška fakulteta, Ljubljana

milena.blazic@pef.uni-lj.si

DOI:10.4312/Obdobja.37.73-79

Namen članka je strokovno javnost seznaniti s Kosovelovim doslej nepoznanim prevodom in spodbuditi morebitni prevod Andersenove *Slikanice brez slik* v slovenščino. Kosovelov prevod je odraz vrednot in poetoloških pozicij ciljne, slovenske družbe. Andersenova pravljica *Slikanica brez slik* je sestavljena iz 33 kratkih pravljič, Kosovel je prevedel dve. Značilno je, da so pravljice napisane slikaniško, tj. kot medumetnostni prevod likovnih podob z jezikovnimi izraznimi sredstvi. Oba avtorja sta to udejanjila tudi z dodajanjem t. i. čustvene slikovitosti ali ustvarjalnim branjem misli, kot ekfrazo imenuje Maria Nikolajeva.

Hans Christian Andersen, Srečko Kosovel, pravljica, *Slikanica brez slik*, Oscar Wilde

The purpose of this article is to inform academic audiences about Kosovel's manuscript translations and to motivate a possible translation of Andersen's *Picturebook Without Pictures* into Slovene. Kosovel's translations are a reflection of the values and the poetic position of the targeted Slovene culture. Andersen's *Picturebook Without Pictures* consists of thirty-three tales, of which Kosovel translated two. The fairy tales were written as visual or picturebook text, or as a translation from visual to verbal text by using expressive language. Both authors verbalised visual text by adding emotional painting or creative reading of thoughts or ekphrasis (Maria Nikolajeva).

Hans Christian Andersen, Srečko Kosovel, fairy tales, *Picturebook Without Pictures*, Oscar Wilde

Uvod

Vpogled v slovensko literarno vedo hitro pove, da doslej ni bilo znano, da je Srečko Kosovel prevajal Hansa C. Andersena. V rokopisih Srečka Kosovela v NUK¹ najdemo oznako »Andersen, H. C.: *Večerna molitev* (1)«, Miklavž Komelj² pa je pri raziskovanju Kosovelovih rokopisov našel še drugo prevedeno pravljico.³ Ugotovljeno je bilo, da je Kosovel prevedel le dve od 33 Andersenovih pravljič, objavljenih pod naslovom *Slikanica brez slik*.⁴ Dvajset pravljič je Andersen napisal leta 1839. Vseh 33 pravljič je najprej izšlo v nemščini, aprila 1847 v Leipzigu (*Bilderbuch ohne Bilder*), decembra 1847 pa še v danščini (*Billedbog uden Billeder*).

- 1 Za pomoč v zvezi z gradivom pri pripravi članka se zahvaljujem Mojci Šavnik, mag. Marijanu Rupertu, Miklavžu Komelju in dr. Silvani Orel Kos.
- 2 Miklavž Komelj, *Srečko Kosovel, Vsem naj bom neznan: Neobjavljeni zapisi iz zapuščine*. Novo mesto: Goga, 2018 (v tisku).
- 3 V omenjeni Komeljevi monografiji bosta objavljeni obe pravljici.
- 4 *Slikanica brez slik* je delovni prevod Andersenove pravljice za potrebe članka.

Andersenova *Slikanica brez slik* obsega okvirno zgodbo in 33 pravljič, naslovljenih po večerih: Prvi večer, Drugi večer itn. V Kosovelovi zapuščini je prvi rokopis naslovljen enako kot v izvorniku – Drugi večer⁵ (1,5 strani), Triintrideseti večer pa ima v prevodu naslov Večerna molitev⁶ (2,5 strani). Andersen nima besedila s tem naslovom, čeprav je motiv molitve pogost verski motiv v njegovih pravljičah. Zanimivo je, da je Kosovel napisal tudi pesem z naslovom Večerna molitev.

Zdi se, da je bil Kosovel pravljičam naklonjen, saj je napisal tudi dva članka na temo njihovih prevodov. Prvega o prevodih Andersenovih pravljič prevajalke Ljudmile Prunk (1923) in drugega o Wildovih pravljičah v prevodih Alojza Gradnika, na katere se je tudi medbesedilno nanašal. Silvana Orel Kos je 50 Andersenovih pravljič prevedla iz danščine v slovenščino (1998 in 2005), vsi dotedanji prevodi pa so bili iz nemščine.

Slikanica je slikovno besedilo

V mladinski literarni vedi je Maria Nikolajeva (*How Picturebooks Work*, 2001) slikanico definirala kot umetnostno vrsto, za katero je značilno, da je kombinacija dveh ravni komunikacije, verbalne in vizualne (Nikolajeva 2003: 5). V sodobnem času so vse pogostejše tudi t. i. slikanice brez besed (angl. *wordless picturebooks*). V monografiji *Reading for Learning* (2015) pa Nikolajeva slikanico definira kot ekfrazo oz. meddisciplinarno področje, ki prevaja slike v besede ter se izraža z retoričnimi figurami, metaforami in prenesenimi pomeni (prav tam: 105). Nikolajeva navaja tudi novo ekfrazo – čustvena ekfrazo (angl. *emotional ekphrasis*) –, kjer gre za ustvarjalno branje misli (angl. *creative mind-reading*; prav tam: 1). Ekfrazo deli na dobesečne, preproste, kompleksne in metaforične. Pravi, da so s semantičnega vidika osnovne emocionalne ekfrazo seznam simbolov, ki skupaj z jezikovnimi sredstvi tvorijo pomen (99). V Kosovelovem prevodu Andersena je eden od primerov, kjer gre za opis podobe z dodajanjem čustev:

Tukaj stanuje majhna štiriletna deklica, ki pa moli očenaš prav tako dobro kot drugi, in vsak večer sedi ob njeni postelji mati in posluša, kako moli očenaš, potem jo mati poljubi in mati ostane tam, dokler deklica ne zaspi in kmalu se zaprejo tudi te majhne oči (Kosovel 1923–26: 2).

V Andersenovi *Slikanici brez slik* je razvidno, da literarni lik poosebljenega meseca revnemu slikarju, ki živi na podstrešju, prevaja ekfrazo oz. vizualne podobe v verbalno (in obenem) slikovito besedilo. V Andersenovi pravljičici je tudi veliko čustvenih ekfraz; gre za čustvene opise slike ali »branje misli«. Ni naključje, da je Andersen prizore v *Slikanici brez slik* imenoval »žive slike«. Glavni literarni lik je poosebljeni mesec, ki ima panoramski pogled in prvoosebno pripoveduje, ob tem dobimo občutek, da listamo po slikanici, saj je vsebina ubesedena skoraj s slikarsko močjo.

Nataša Golob že z naslovom članka Ekfrazo: Besedilo videti, podobo ubesediti (2017: 5) definira ekfrazo kot ubesedeno likovno delo. Pri Andersenovi *Slikanici brez*

5 »Po Andersenu poslovenil Sr. K«.

6 »Po Andersenu Srečko Kosovel«.

slik in Kosovelovem prevodu dveh njegovih pravljic bi s stališča mladinske literarne vede lahko rekli, da je Andersen ubesedil slikanico; gre za opise od prizora do prizora.

Andersen in Slovenci

Prva Andersenova pravljica je bila v slovenščino prevedena za revijo *Vedež* (1850), in sicer pod naslovom Nova oblačila. Janko Kos je pisal o vplivih Andersena na Levstika, posebej je opozoril na drugi del *Krpana z Vrha*, ki je podoben Andersenovemu *Vžigalniku*. Levstik je Andersena tudi prevajal, npr. pravljico Svinjar. Kosovel je Andersena omenil v članku O kriteriju in kritiki (1924).

V Kosovelovem *Zbranem delu* 1–4 (1964–2011) je Andersen omenjen le v zvezi s prevodi za *Andersenove pripovedke: Za slovensko mladino*. Ljudmila Prunk je iz nemščine prevedla oz. priredila deset Andersenovih pravljic:⁷ Budalo,⁸ Ingrida,⁹ Kraljična na grahu,¹⁰ Kresilnik,¹¹ Leteči kovček, Marko in njegov sopotnik,¹² Miklavž in Miklavžek, Nova carjeva obleka,¹³ Paradiž,¹⁴ Svinjski pastir (Andersen 1923: 107). Pavel Karlin (1924) in France Koblar (1924) sta bila do njenih prevodov Andersena kritična.

Andersen v Ljubljani

Andersen (1805–1875) je veliko potoval, tridesetkrat je bival v tujini – če seštetojemo vse njegove poti, je preživel deset let svojega življenja zunaj Danske. V avtobiografijah, dnevnikih, pismih in potopisih je pisal in risal v svoj dnevnik. Na poti z Dunaja v Trst se je dvakrat ustavil v Ljubljani. Prvič je prišel kočijo (19.–20. marca 1846), drugič z vlakom (30.–31. maja 1854). Obakrat je v Ljubljani prespal v hotelu Stadt Wien, ki je bil v bližini današnje ljubljanske veleblagovnice Nama oz. kina Komuna. Videl je vhod v Postojnsko jamo, ki ga je tudi narisal, bil je navdušen nad kraško pokrajino in Italijo, kar je opisal tudi v svoji drugi avtobiografiji *Pravljica mojega življenja* (1855).¹⁵

7 Navedeni so naslovi prevodov Andersenovih pravljic iz nemščine Ljudmile Prunk. Naslovi v naslednjih opombah so naslovi pravljic v prevodu Silvane Orel Kos, ki jih je prevedla iz danščine (*Pravljice: prva knjiga*, 2005 in *Pravljice: druga knjiga*, 2009).

8 Bedak Jurček.

9 O deklici, ki je stopila na kruh.

10 Princeza na zrnu graha.

11 Vžigalnik.

12 Dan. Reisekammeraten, angl. The Traveling Companion.

13 Cesarjeva nova oblačila.

14 Rajski vrt.

15 »Četrtek, 19. marca [1846]

Ob pol petih sem že popil vso kavo. Potem sem se ves dan vozil prek hribovite pokrajine. Pomlad se je ponekod že napovedovala v žitnem polju, na vrbah in na sadnem drevju, ki je že cvetelo. Kosil sem v Celju. Pozno zvečer sem prispel v Ljubljano. Spet so nam vzeli potne liste. To me je razjezilo. V hotelu Stadt Wien je bil zelo objesten natakak.« (Blažič 2005: 233)

»Torek, 30. maja [1854] Čez noč preko Semmeringa skozi silovit dež. V Mürzzuschlagu, ob prihodu v vagon, nismo mogli potrditi naših vozovnic za nadaljnjo vožnjo. Sprevodnik nam je pomagal, da smo to storili v Brucku. Zdaj je Einer zbolel, bruhal je skozi okno vagona. Zelo me je skrbelo zanj. Bil je tudi siten. Zvečer smo prišli v Ljubljano, tam, v hotelu Stadt Wien slab sprejem in slaba hrana. Pozabil sem

Andersenove in Kosovelove lepljenke

Jens Andersen¹⁶ (Andersen 2005: 35) navaja vseživljenjsko ukvarjanje H. C. Andersena s slikanicami. V času od leta 1850 do 1860 jih je bodisi samostojno bodisi z Adolphom Drewserjem napisal oz. narisal 16. Andersen je svoje delo pisatelja imenoval »biti na napačni strani zgodbe« (Andersen 2005: 505). Menil je, da zgodbe sicer ustvarjajo slike, toda pogosto tudi slike ustvarjajo zgodbe, zato se je sam kot pravljíčar pri prevajanju slik v podobe počutil, kot da je na napačni strani zgodbe. V slikanice je dopisoval tudi verze, izdeloval kolaže (podobno kot Kosovel), izrezoval je slike iz danskih in tujih časopisov in revij ter jih lepil v slikanice. Na ta način je združeval raznorodne, jezikovne, literarne in likovne elemente v celoto in ustvarjal nove, medbesedilne slikanice.

Tudi Kosovel je v konse vnašal lepljenke (Bomba, Prostor, Zrcala), citate, naslove in znake. Ustvarjanje lepljenk je metoda, ki od bralcev zahteva dialoško branje. Slikanice in lepljenke so *sui generis* in temeljijo na monolitnosti verbalnega in vizualnega besedila ter nove celote, ki jo ustvarjajo že znani elementi (iz časopisov, revij ipd.). Ob interpretaciji Kosovelovih lepljenk oz. konsov Janez Vrečko citira Hegla in pravi, da so »konsi [...] sinteza na višji način« (Vrečko 2011: 461), pri čemer za slikanico velja, da je sinteza verbalnega in vizualnega besedila na višji ravni.

Andersenova *Slikanica brez slik*

V uvodu je prvoosebna pripoved osamljenega in revnega študenta, ki se je ravnokar preselil v mesto. S podstrešja opazuje in opisuje dogajanje ter se pogovarja z mesecem, ki mu pripoveduje dogodke s potovanj. Mesec reče študentu, naj te podobe nariše, da bo na koncu imel lepo slikanico, ki bo nova *Tisoč in ena noč*. Slikar odgovori, da so njegove slike bolj skice, ki so nastajale ob pripovedovanju meseca. Študent izjavi, da bi veliki slikarji, pesniki ali skladatelji lahko naredili umetnost iz njegovih skic, v katerih se zrcalijo tudi njegove misli.

V nadaljevanju poosebljeni mesec, ki ima panoramski pogled na dogajanje, pripoveduje, kot da bi listali po atlasu, zato le nekaj primerov izmed številnih Andersenovih omemb prostorov (npr. Benetke [Most vzdihljajev], Evropa, Fezzan [Sirija] <karavana, puščava, kamele ...>, Frankfurt, Grčija, Grenlandija, Indija, Kitajska [Soui Houng], Kopenhagen, Neapelj, Nemčija, Pariz, Pompeji, Rim [Cezarjeva palača, Sv. Peter], Tirolska [Sv. Florijan, Sv. Krištof; pinije, samostani], Turčija, Vatikan [Muzej], [...]; Louvre; Ganges, Jadransko morje ipd.). Številne so literarne in kulturne medbesedilne reference, npr. Colombina, Harlekin, Romeo; Goethe, Tasso ipd.

pokrivalo.« (Blažić 2005: 233) »Sreda, 31. maja [1854] Moral sem vstati ob štirih zjutraj. Sam sem moral s prtljago na postajo. Vstopil sem v majhen, grd vagon z zelo prijaznim človekom iz Trsta. Einer je odlično spal in ni kaj dosti videl. Nisem ga mogel spraviti iz vagona, ko je večina že odšla. Potem pa je bil zelo siten in neprijeten. Ob tem mi je bilo kar slabo. Lepa krajina. V Adelsbergu [Postojni] kosilo. Videl vhod v znamenito jamo. Ob 9½ smo prispeli v Trst.« (Blažić 2005: 233)

16 Jens Andersen ni sorodstveno povezan s pravljíčarjem Andersenom.

Kosovelova *Slikanica brez slik*

Nike Kocijančič Pokorn in Silvana Orel Kos razmišljata o prevajanju, njun premislek in model pa lahko apliciramo na Kosovelov prevod Andersena, ki je nastal prek »vmesnega nemškega prevoda« (Orel Kos 2012: 102). Kosovelov prevod je po eni strani odraz razumevanja izvirnika (v danščini oz. vmesnem nemškem prevodu), po drugi strani pa gre za odraz pesnikove poetike (npr. dodatek na koncu, ko poosebljeni mesec poljubi deklico). V članku je predstavljena primerjalna analiza izvirnika v danščini, vmesnega nemškega prevoda ter prevoda v angleščini s Kosovelovim rokopisom v ciljnem jeziku (slovenščina).

Kosovelov prevod odraža izvorno ubeseditev brez specifičnih prirejevalnih posegov, razen akulturacije, ko je Kosovel namesto besede *maslo* uporabil besedo *med*. Verski motivi v Kosovelovem prevodu niso izpuščeni. Ker gre za prevod zgolj dveh od 33 pravljič, lahko le domnevamo, da se je Kosovel kot prevajalec preizkušal, svobodno je izbiral besedne interpretacije (npr. *kokljati*). Kosovel je bil izobražen, prevajalsko etičen in se je zavedal hkratne odgovornosti (zvestobe izvorniku oz. vmesnemu prevodu) in svobodne izbire oz. lirične usmerjenosti svojega ciljnega besedila oz. prevoda (Orel Kos 2012: 106).

V tabeli prikazanih nekaj primerov iz Kosovelovega prevoda dveh Andersenovih pravljič iz *Slikanice brez besed* (1847), ki so primer dvogovora med mesecem in slikarjem, domišljjskega potopisa s primeri skritega opazovanja. Glede na to, da Andersenova *Slikanica brez slik* (še) ni prevedena v slovenščino, se je avtorica članka za pomoč pri razlagi danskega izvirnika in vmesnega nemškega prevoda obrnila na Silvano Orel Kos.

Zweiter Abend ¹⁷	Anden Aften ¹⁸	Second Evening ¹⁹	Drugi večer
Ich sah es deutlich, denn ich schaute durch eine Lucke in der Mauer	jeg saae det tydeligt, for jeg kigede ind gjennem et Hul paa Muren.	I again peeped into the same yard [...] I peeped throug a hole in the wall	sem videl, kajti gledal sem skozi špranjo v zidu
Dreiunddreißigster Abend ²⁰	33. Aften	Thirty-third Evening	Večerna molitev
der andre stand auf einem Stuhl, mit den Kleidern aller andern um sich her, er sei ein lebendes Bild	den Anden stod paa en Stol med alle de Andres Klæder om sig, det var Tableau,	the other stood on a chair where all the children's clothes were, and announced he was posing for Greek statues	drugi (otrok) je stal na stolici z oblekami vseh drugih krog sebe, pravil je, da je <u>živa slika</u> in da naj ga drugi ugibajo;

17 Andersen 1847a.

18 Andersen 1847a.

19 Prevod Jean Hersholt (www.andersen.sdu.dk/vaerk/hersholt/PicturebookWithoutPicture_e.html).

20 Andersen 1847a.

<p>»Ich habe eine große Liebe zu Kindern!« sagte der Mond, »die kleinen namentlich sind so drollig; wenn sie am wenigsten an mich denken, schaue ich manchmal <u>zwischen Gardine und Fensterrahmen in die Stube. Es ist so unterhaltend, zu sehen</u>, wie sie sich beim Auskleiden helfen; da kommt zuerst die nackte, kleine, runde Schulter aus dem Kleidchen, dann schlüpfte der Arm heraus, oder ich sehe sie die Strümpfe ausziehen und ein hübsches, kleines Bein, weiß und fest, kommt zum Vorschein, ein Fuß zum Küssen und ich küsse ihn auch!« sagte der Mond.</p>	<p>Jeg holder meget af Børn!« sagde Maanen, »de Smaa ere især saa morsomme; naar de mindst tænker paa mig, <u>titter jeg manges Gang mellem Gardinet og Vindueskarmen ind i Stuen. Det er saa morsomt at see dem selv hjelpe til at klæde sig af</u>; der kommer først den nøgne, lille, runde Skulder ud fra Kjolen, saa glider Armen ud, eller jeg seer Strømpen trækkes af, og et yndigt lille Been, saa hvidt og fast, kommer frem, det er en Fod til at kysse paa og jeg kysser paa den!« sagde Maanen.</p>	<p>»I am very fond of children,« said the Moon, »especially the little ones, who are so amusing. When they are not thinking of me at all, <u>I peep into the room, between the curtain and the window frame. I like to watch them dressing and undressing</u>. First the round, naked little shoulder comes creeping out of the frock, and then the arm slides out; or else I watch the stocking being drawn off, and a sweet little leg, so white and firm, appears, with a little white foot that's fit to be kissed - and I kiss it too!«</p>	<p>Mesec je rekler: »Kako zelo rad imam otroke, tiste majhne namreč, ki so tako ljubki; kadar me ie imajo najmanj v mislih, <u>pokukam tuintam med zastorom in oboknicami v sobo</u>. Tako zabavno jih je opazovati jih, kako si pomagajo pri slačenju; najprvo prikuka iz obleke gola majhna, okrogla ramica, <u>potem</u> za njo smukne laket, ali pa si slačijo nogavice in ljubka, majhna bela, krepka nožica se pokaže, nožica da bi jo poljubil in jaz jo tudi poljubim.«</p>
<p>‘Werde nicht böse, süße Mutter!’ sagte die Kleine, ‘ich betete: und auch viel <u>Butter</u> drauf!’«</p>	<p>»‘Bliv ikke vred, søde Moder!’« sagde den Lille, »‘jeg bad, og dygtig med <u>Smør</u> paa!’«</p>	<p>»Mother dear, please don't be angry. I only said, ‘with plenty of <u>butter</u> on it!’«</p>	<p>»Ne bodi jezna zlata mama!« je rekla mala, »prosila sem še, in veliko meda na njem!«</p>

Andersen v vseh 33 večerih pogosto uporablja glagole, ki so v povezavi z vizualnim čutnim zaznavanjem (*gledati, ozreti, pogledati, pokukati, videti*).

Zaključek

Srečko Kosovel je pisal za dvojnega naslovnika: za otroke in odrasle. Na temelju poznavanja življenja in dela ter vpogleda v *Zbrano delo* je razvidno, da je bil precej naklonjen pravljicam. Prvič zato, ker sta bili v njegovi rokopisni zapuščini najdeni dve Andersenovi pravljici iz zbirke *Slikanica brez slik*, drugič zato, ker so v Kosovelovem opusu pogoste omembe R. Tagoreja, O. Wilda (Kosovel 1977: 1312; Vrečko 2011: 555) in Andersena. Za prevajanje si je izbral pravljicarja t. i. klasične avtorske pravljice – Andersena in Wilda. Pravljice so ga zanimale tudi teoretsko, saj je o njih napisal dva članka. Ni odveč vedeti, da sta tako kot Kosovel kot Andersen ustvarjala lepljenke.

Članek skuša opozoriti na prevajalski segment Kosovelovega otroškega oz. mladinskega opusa in pravljic, seznanja z nepoznanim rokopisnim gradivom in spodbuja njegov prevod.

Literatura

- ANDERSEN, Hans Christian, 1847a: *Bilderbuch ohne Bilder von H. C. Andersen*. Leipzig: Verlag von Carl B. Lorck (Sonderausgabe von Andersen: Gesammelte Werke, 16). http://andersen.sdu.dk/vaerk/register/info_e.html?vid=313&list=1 (dostop 19. 8. 2018)
- ANDERSEN, Hans Christian, 1847b: *Billedbog uden Billeder* udkom først i 1854 i bd. 7 af *Samlede Skrifter*. 32. og 33. Aften udkom dog på dansk i december 1847 i »Dansk Folkekalender for 1848«, udgivet af grosserer M. L. Nathanson, jvf. BFN 523. <http://andersen.sdu.dk/vaerk/register/info.html?vid=313&list=1> (dostop 19. 8. 2018)
- ANDERSEN, Jens, 2005: *Hans Christian Andersen: a new life*. New York: Overlook Duckworth.
- BLAŽIČ, Milena, 2005: Sprema beseda. Hans Christian Andersen: *Pravljice: druga knjiga*. Ljubljana: Mladinska knjiga (Zbirka Veliki pravljicarji). 231–237.
- FERBER, Michael, 2008: *A dictionary of literary symbols: second edition*. Cambridge: Cambridge University Press.
- GOLOB, Nataša, 2017: Ekfrazna: besedilo videti, podoba ubesediti. *Ars & humanitas* 11/1. 5–21. <https://revije.ff.uni-lj.si/arshumanitas/article/view/7467/7167> (dostop 20. 8. 2018)
- JUVAN, Marko, 2000: *Intertekstualnost*. Ljubljana: DZS (Literarni leksikon, 45).
- KARLIN, Pavel, 1924: Andersenove pripovedke za slovensko mladino. *Ljubljanski zvon* 44/3. 188–189.
- KOBLAR, France, 1924: Andersenove pripovedke za slovensko mladino priredila Utva. *Dom in svet* 37/6. 257–258.
- KOCIJANČIČ-POKORN, Nike, 2012: Skrita ideologija v prevodih otroške literature. Aleksander Bjelčevič (ur.): *Ideologije v slovenskem jeziku, literaturi in kulturi*. Ljubljana: Znanstvena založba Filozofske fakultete. 55–61.
- KOMELJ, Miklavž, 2018 (v tisku): *Srečko Kosovel, Vsem naj bom neznan. Neobjavljeni zapisi iz zapuščine*. Novo mesto: Goga.
- KOS, Janko, 1982: Levstik in Andersen. *Slavistična revija* 3. 241–266.
- KOSOVEL, Srečko: *Katalog rokopisov Narodne in univerzitetne knjižnice v Ljubljani: Ms 1-1385. Signatura Ms 1996*. Ljubljana: Narodna in univerzitetna knjižnica. www.nuk.uni-lj.si/sites/default/files/dokumenti/2015/katalog_rokopisov.pdf (dostop 19. 8. 2018)
- KOSOVEL, Srečko, 1964–1977: *Zbrano delo*. Uredil Anton Ocvirk. Ljubljana: Državna založba Slovenije (Zbrana dela slovenskih pesnikov in pisateljev).
- NIKOLAJEVA, Maria, SCOTT, Carole, 2003: *How Picturebooks Work*. New York, London: Routledge.
- NIKOLAJEVA, Maria, 2015: *Reading for Learning. Cognitive approaches to children's literature*. Amsterdam: John Benjamins Publishing Company.
- OREL KOS, Silvana, 2012: Ideologija: izgubljeno ali pridobljeno s prevodom. Aleksander Bjelčevič (ur.): *Ideologije v slovenskem jeziku, literaturi in kulturi*. 48. SSJLK. Ljubljana: Znanstvena založba Filozofske fakultete. 100–106.
- Picturebook Without Pictures* (20 Evenings, in Danish, 20. 12. 1839). http://andersen.sdu.dk/vaerk/register/info_e.html?vid=306 (dostop 28. 6. 2018)
- Picturebook Without Pictures* (33 Evenings, April 1847 Leipzig, December 1847 in Danish). http://andersen.sdu.dk/vaerk/register/info_e.html?vid=313&list=1 (dostop 28. 6. 2018)
- PRUNK, Ljudmila, 1923: *Andersenove pripovedke: za slovensko mladino priredila Utva*. Ljubljana: Zvezna tiskarna in knjigarna.
- SOVRE, Anton, GANTAR, Kajetan, 1963: *O pesništvu: Homer, Hesiodos, Anonymus, Platon, Aristoteles, Horatius*. Ljubljana: Mladinska knjiga.
- VREČKO, Janez, 2011: *Srečko Kosovel*. Ljubljana: Založba ZRC, ZRC SAZU (Monografije k Zbranim delom slovenskih pesnikov in pisateljev, 13).
- WILDE, Oscar, 1919: *Pravljice*. Prevedel Alojzij Gradnik. Gorica: Narodna tiskarna.